
Postmodernizmning stilistik va mavzuviy elementlari tahlili

Bafoeva Roxilarokhilabafaeva050796@gmail.com

Tayanch doktorant,

Osiyo xalqaro universiteti

Annotatsiya Mazkur maqolada postmodern adabiyotning shakllanishi, uning tarixiy va madaniy ildizlari, shuningdek, adabiy jarayondagi roli tahlil etiladi. Muallif XX asr ikkinchi yarmida yuzaga kelgan postmodernizmning falsafiy asoslari, stilistik xususiyatlari hamda jamiyat va shaxs ongiga ta'siri masalalarini chuqur o'rganadi. Ayniqsa, intertekstuality, fragmentatsiya, pastish, ironiyaga boy uslublar va real voqelikning noaniqligi postmodernistik asarlarning asosiy belgisi sifatida ko'rsatib berilgan. Maqolada Amerika, Yevropa hamda boshqa mintaqalardagi adabiy tajribalar misolida postmodernizmning global hodisa sifatidagi xususiyatlari ochib beriladi. Ushbu ilmiy ish zamonaviy adabiyotshunoslik doirasida postmodernizmni keng qamrovda tahlil qilishga intiladi.

Kalit so'zlar Postmodernizm, adabiy jarayon, fragmentatsiya, pastish, ironiya, reallik, stilistika, falsafiy asoslar, yozuvchi pozitsiyasi, subyektivlik, metaadabiyot, konstruktivizm, poststrukturalizm, adabiy tajriba, modernizm

Анализ стилистических и тематических элементов постмодернизма

Бафоева Рохилаrokhilabafaeva050796@gmail.com

Базовый докторант,

Азиатский международный университет

Аннотация XX и XXI века стали эпохой грандиозных изменений во всех сферах жизни, включая литературу. В этот период изменилась не только психология человечества и общества, но и всех живых существ, и этот процесс продолжается до сих пор. Возникли новые литературные направления, стили и методы, и их многообразие стало естественным явлением. В литературных произведениях реализм начал преобладать, что выразилось в стремлении к более правдивому изображению действительности, нежели в идеализации романтической любви. Идейные темы зачастую стали превалировать над художественным выражением, а внимание к человечеству в целом усилилось.

Ключевые слова Постмодернистская литература, фрагментация, интертекстуальность, деконструкция, американская литература, узбекская литература, нарративные техники, теория хаоса, метапроза, ненадёжный рассказчик, пародия, ирония

Analysis of stylistic and thematic elements of postmodernism

Bafoeva Rokhila*rokhilabafaeva050796@gmail.com**Base doctoral student,
Asia international university*

Annotation *The 20th and 21st centuries have been an era of tremendous changes in all spheres of life, including literature. During this period, not only the psychology of humanity and society changed, but also that of all living beings – and this process continues to this day. New literary movements, styles, and methods emerged, and their diversity became a natural phenomenon. In literary works, realism began to prevail, manifesting in a desire for a more truthful depiction of reality rather than an idealization of romantic love. Ideological themes often took precedence over artistic expression, and there was increased attention to humanity as a whole.*

Key words *Postmodern literature, fragmentation, intertextuality, deconstruction, American literature, Uzbek literature, narrative techniques, chaos theory, metafiction, unreliable narrator, parody, irony*

Kirish

XX asr ikkinchi yarmi insoniyat tarixida yangi bosqich – postmodern davrning boshlanishi bilan ajralib turadi. Bu davrda san'at va adabiyotda ilgari mavjud bo'lgan an'anaviy shakl va mazmunlar izdan chiqib, o'zgaruvchan, ko'p qatlamli, murakkab tasvirlar o'rniga yangi, noan'anaviy uslublar paydo bo'ldi. Postmodernizm, ayniqsa, adabiy jarayonda o'ziga xos estetik qarashlar, stilistik xususiyatlar va g'oyaviy o'zgarishlar orqali o'z izini qoldirdi. Ushbu maqolada postmodern adabiyotning shakllanishi, rivojlanish bosqichlari, asosiy belgilari va uning zamonaviy jamiyatda tutgan o'рни tahlil qilinadi. Shuningdek, turli mintaqalardagi adabiy tajribalar orqali postmodernizmning global hodisa sifatida namoyon bo'lishi ham yoritiladi.

XX asr o'rtalarida modernizmning umumiy qarashlariga javoban paydo bo'lgan madaniy va intellektual harakat postmodernizmdir. U adabiyot, san'at, falsafa, arxitektura va ommaviy madaniyatga ta'sir qilgan. Ushbu dissertatsiya

zamonaviy adabiyotdagi uslub va mavzularni, ularning an'anaviy hikoyalar bilan qanday raqobatlashishini, chegaralarni buzishini va zamonaviy hayotning parchalangan haqiqatini qanday aks ettirishini o'rganadi. Postmodernizm ikkinchi jahon urushidan keyingi tafakkurdagi o'zgarishlarga asoslanadi. Urush dahshatlari, iste'mol kapitalizmining ko'tarilishi va ma'rifat davri g'oyalariga ishonchning yo'qolishi madaniy shubhani kuchaytirdi.

Jan-Frankua Lyotar, Jak Derrida va Mishel Fuko kabi postmodernizm asoschilari ma'noning barqarorligi, bilimning qonuniyligi va haqiqat mustaqilligini shubha ostiga olishdi. Postmodernizm oddiy tasniflarga bo'ysunmaydi. Metanarrativlarga nisbatan shubha, nisbiylikka e'tibor va shakl hamda til bilan o'ynash – uning asosiy belgilaridandir. U mavjud normalarni buzishga qaratilgan ko'plab uslublar va usullarni o'z ichiga oladi, masalan, istehzo, bo'linish (fragmentatsiya), va o'zini anglovchi matnlar (self-referentiality).

Postmodernizm bu XIX asr oxiridagi

san'ati, arxitekturasi va dizaynidir. Adabiy tanqid esa uslub va g'oyalar bilan bog'liq adabiy yo'nalishdir. Zamonaviylik yo'lidan farqli o'laroq, hayotini shu yo'lga bag'ishlagan postmodernistlar san'atning har qanday shakliga, shuningdek, umumiy nazariya va falsafaga qarshi fikr bildirganlar. Ularning asarlari noodatiy adabiy yo'l sifatida baholanadi va bu yo'l noqulay, g'alati vaziyatlarni yuzaga keltiradi. Postmodernizmning adabiy shakllari va badiiy ifodalari, modernizm tomonidan ishlab chiqilgan qat'iy g'oyalarga qarshi turadi. Bu ayniqsa arxitektura harakati va xalqaro uslubga ta'sirida yaqqol ko'rinadi. Bu uslub tarixiy uslublarning qismlaridan foydalanishni rag'batlantiradi. Shuning uchun murakkab, illyuziyaga boy, bezakli asarlar yaratiladi (Filimowicz, 2015).

Postmodernizm atamasi ayrim sohalarda hattoki undan ham oldin, ya'ni 1870-yillarda jamiyatda ishlatilgan. Masalan, ingliz rassomi Jon Uotkins Chapman fransuz impressionizmga qarshi postmodern rasm uslubini rivojlantirgan. Bu atama turli mamlakat adabiyotlarida turlicha ishlatiladi. Masalan, Routledge'ning "Adabiy atamalar lug'ati"da postmodernizm 1945-yildan so'ng, modernizmning intellektual inqiroziga falsafiy javob sifatida vujudga kelgani aytiladi (Peter, 2006).

J. A. Cuddonning "Adabiy atamalar va nazariyalar lug'ati"da esa: "Postmodernizm bu umumiy, ko'p hollarda bahsli atama bo'lib, 1940-1950-yillardan buyon mavjud. U adabiyot, san'at, musiqa, eslab qolish (memorizatsiya) va falsafa sohalaridagi doimiy o'zgarishlar, rivojlanishlar va tendensiyalarni anglatadi. Modernizmga qarshi va hattoki unga javoban yuzaga kelgan o'ziga xos hodisa hisoblanadi" (Cuddon, 2013).

O'zbek adabiyotshunosligida "postmodernizm" so'zining turli talqinlari mavjud. Masalan, adabiyotshunos Sadulla Quronov o'zining "Postmodern kayfiyat va ideal ehtiyoji" maqolasida postmodernizmni "ekstremal holat" deb ataydi. U ifoda shakllari va

mazmunining o'zgaruvchanligi orqali inson hayotining mazmunsizligini, dunyoning tartibsizlik, betartiblik va ahmoqlikdan iboratligini anglatadi. San'atkor bu holatni anglab, uni ifodalamoqchi bo'ladi, lekin uni to'liq tushunmasdan, tasodifiy va bo'sh "narrativlar" vositasida ifoda etadi (Quronov, 2012).

Yana bir o'zbek adabiyotshunosi Qazoqboy Yo'ldosh esa "Postmodernizm: mohiyati, ildizlari va belgilar" maqolasida: "Postmodernizm bu bugungi globallashtirgan va ijodiy jamiyat yuragi, tafakkuri, matni, binosi, filmi va sahnasidagi iztirobning ifodasidir, sivilizatsiya bilan uyg'un holdagi ko'rinishidir", – deb ta'riflaydi. Postmodernizm adabiyotda, musiqada, san'atda modernizmga munosabatda qayta ishlangan uslub va yo'nalishlarni ko'rsatadi (Farret, 2022).

So'nggi yillarda bu harakat madaniy, estetik, intellektual munozaralar orqali yangi ijtimoiy, siyosiy va adabiy nazariyalarni shakllantirdi. Postmodernizm nafaqat ingliz adabiyotida, balki amerika va fransuz adabiyotida ham namoyon bo'ldi. Ba'zi ruminiyalik yozuvchilar, masalan Marin Preda, bu atamaning eng to'g'ri ishlatilishini Lotin Amerikasi adabiyotida ko'rishadi, lekin bu fikr ham bahsli. Ko'pgina tadqiqotchilar postmodernizmning 1970-yillarda boshlanganini ta'kidlaydi (Eglaja-Kritesone, 2024).

Postmodern adabiyot texnikalari quyidagilardan iborat:

- Pastish – turli uslublar, janrlar va syujet chiziqlarining aralashuvi;
- Ironiya va qora hazil;
- Intertekstualizm – boshqa asarlarga ishoralar yoki javoblar;
- Metamatn (metafiction) – o'z-o'zini anglaydigan matnlar;
- Vaqt buzilishi – xronologik tartibning yo'qligi;
- Maksimalizm – ortiqcha tafsilotlar bilan haddan tashqari uzun asarlar;
- Minimalizm – soddalashtirilgan, qisqa ifodalar;

- Sehrli realizm – real va irreal hodisalarning birlashuvi;
- To'g'ridan-to'g'ri o'quvchiga murojaat – asarda o'quvchi bilan muloqot.

Postmodern adabiyotda tartibsizlik, o'xshashlik, boshqa matnlarga ishora, real emasdek tuyulgan voqealar va o'quvchining o'rniga alohida e'tibor beriladi. Unda aniq izohlar emas, balki ko'p ma'nolilik mavjud. Voqealar ketma-ketligi chalkash, ba'zan real hayotdan butunlay ajralgan bo'ladi.

Bu harakat ilmiy taraqqiyotga ham shubha bilan qaraydi. Amerika tanqidchisi Dilne postmodernistlar jamiyatni tadqiq qilishda obyektivlik nazariyasini rad etishini ta'kidlaydi. Bu o'z navbatida haqiqat tushunchasining nisbiyligini keltirib chiqaradi.

Postmodernizm insonlarni jinsga, irqga, millatga ajratishni rad etadi va g'arbiy qadriyatlarga tanqidiy yondashadi. Globallashuv esa madaniyatlar to'qnashuvi va birlashuviga olib kelib, adabiyot, ta'lim, musiqa va boshqa sohalarga ta'sir ko'rsatdi (Stoppel, 2023).

Postmodern davrda ommaviy axborot vositalarining rivojlanishi axborotga kirishish imkonini yengillashtirgan bo'lsa-da, ko'plab muammolarni ham yuzaga keltirdi. OAV jamiyat hayotining har bir jabhasiga bevosita ta'sir ko'rsatdi. Postmodern mualliflar jiddiy voqealarni hazil va kinoya orqali ifodalashdi.

Postmodernizm vakillari qatoriga Derrida, Lyotard, Jeymson, Fuko va Bodriyar kabi mashhur faylasuflar kiradi. Jacques Derrida har bir inson asarni turlicha tushunishini aytadi, ya'ni dekompozitsiya nazariyasini ilgari suradi.

Jean Baudrillard esa insonning ijtimoiy jamiyatdagi o'rnini u hayot tarzida – qanday mashina haydaydi, qanday mahsulot iste'mol qiladi – shunda ko'rinadi, deya ta'kidlaydi.

Fuko esa til va nutqqa alohida e'tibor qaratgan va haqiqat ijtimoiy jarayon mahsuli deb hisoblagan.

Lyotard esa axborot texnologiyalari, kiberfalsafa va jamiyatning zamonaviy holatini

tahlil qilgan.

Amerikalik faylasuf David Reisman o'zining "Yolg'iz to'da" kitobida ommaviy axborot vositalari insonlar hayotidagi boshqaruv vositasi sifatida ota-onaning o'rnini egallaganini aytadi.

Amerikalik olim Frederik Jeymson esa postmodernizmni kapitalizmning so'nggi bosqichi deb hisoblaydi. OAV va iste'molchilik jamiyatga to'liq ta'sir o'tkazgan, barcha ijtimoiy tajribalarga ommaviy madaniyat ta'sir qilgan (Reisman, 2011).

Postmodernizm ham tanqidlarga uchradi. Chunki u murakkab shakl va tilda yozilgan, o'ziga xos jargonlardan foydalangan. Bu esa o'quvchining asarni tushunishini qiyinlashtiradi (Habib, 2019).

Asarda voqealar aniq izohlanmasligi, syujet yo'nalishining chalkashligi, murakkab mazmun postmodernizmning asosiy xususiyatlari hisoblanadi.

Urushdan keyin ingliz adabiyoti mustamlaka bosqinchiligi, imperiya hukmronligi va mustaqillikka intilgan xalqlar tasvirini bergan. Bu holatda Angliya kuchsizlanib, uning o'rnini Amerika va Rossiya egallagan. Mustamlakachilik mavzusini qamrab olgan yozuvchilar qatoriga Entoni Bergess, Grem Grin, Alan Silito, Jerald Henli, Devid Kout va Kolin MakInnes kiradi. Masalan, Entoni Bergessning "Soat mexanizmi apelsin" asarida texnologik taraqqiyot fonida paydo bo'lgan postmodernistik elementlar, jumladan, distopiya, bo'linish va ichki ziddiyatlar ifodalanadi (Burgess, 1962).

Amerika adabiyotining postmodernizm ruhidagi yozuvchilari bu g'oyalarni asarlarida keng qo'llaganlar. Masalan, Kurt Vonnegutning "So'yish uyi" asari muallifning Ikkinchi Jahon urushi tajribalari asosida yozilgan bo'lib, satirik, qora hazil va afsus bilan urush dahshatlarini aks ettiradi. Muallif bu orqali dunyoning ma'nosizligi va tasodifiyligini ifodalaydi. Muriel Spark esa postmodernizm g'oyalarini ingliz adabiyotida yorqin ifodalagan yozuvchilardan biridir. "Memento Mori" romanida qarilik, o'lim va uning

ta'siri, hayotning noaniqligi aks ettirilgan. Asarda har bir obraz o'ziga xos sabablar bilan halok bo'ladi (Spark, 1959).

Intertekstuallik: Turli matnlarning bitta asarning mazmuniga ta'siri intertekstuallik deb ataladi. Postmodern yozuvchilar ko'pincha oldingi asarlarga murojaat qilishadi, ularni tahlil qilishadi yoki talqin etishadi, bu esa ma'no qatlamlarini ko'paytiradi va o'quvchini faol ishtirok etishga undaydi.

Pastiche: Bu satira qilmasdan, turli uslublar va janrlarni taqlid qilish orqali yaratilgan uslubdir. Bu postmodern qarashni aks ettiradi – original g'oyani yaratish mumkin emas, barcha madaniy artefaktlar ilgari mavjud bo'lgan qismlarning sintezidan iborat.

Metafiksiya: Bu adabiyot turidirki, u o'zini san'at asari ekanligini ochiq tan oladi. Postmodern mualliflar metafiksiyadan foydalangan holda hikoya qilish qoidalarini so'roq qilishadi va hikoyaning sun'iy tabiatini ta'kidlashadi.

Parchalanish: Hikoyalarning uzilishi va tuzilmalarning bo'linishi zamonaviy adabiyotda tez-tez uchraydi. Bu parchalanganlik o'quvchini ma'no izlashga majbur qiladi va zamonaviy jamiyatning beqarorligi va xaosini ko'rsatadi.

Noan'anaviy hikoyalar: Postmodern asarlar an'anaviy voqealar ketma-ketligidan voz kechib, noan'anaviy vaqt chiziqlari, retrospektivlar (flashback), va aylana shaklidagi strukturalarni qo'llab, sabab-natija, vaqt va xotira mavzularini o'rganadi.

Postmodern mavzular:

E'tiqod va nisbiylik: Postmodernizm haqiqatning subyektivligini ta'kidlab, mutlaq haqiqatlarni so'roq qiladi. U yagona ustun nuqtai nazarga qarshi chiqib, noaniqlik va ko'plab fikrlarning mavjudligini targ'ib qiladi.

Shaxsiyat va subyektivlik: Zamonaviy adabiyot shaxsning buzilgan va sun'iy yaratilgan mohiyatini o'rganadi. Qahramonlar ko'pincha ekzistensial noaniqlik, o'zgaruvchan shaxsiyat va yagona "men" g'oyasiga qarshi kurashadi.

Giperrrealizm va simulyatsiya: Bodriyar giperrrealizm g'oyasini ilgari surgan – bu haqiqatdan ko'ra ko'proq "chinakam" bo'lgan tasvirlar orqali ifodalanadi. Postmodern adabiyot media bosimini va haqiqat bilan simulyatsiya o'rtasidagi farqni yo'qotishni tanqid qiladi.

Istehzo va parodiya: Istehzo va parodiya postmodernizmga tanqid va izohning kuchli vositalaridir. Ular janrlarni shubha ostiga oladi, mualliflik obro'sini so'roq qiladi va madaniy hikoyalarning sun'iylikini ko'rsatadi.

Yo'qlik va absurd: Postmodern adabiyot ko'pincha ekzistensializm g'oyalarini aks ettirib, izolyatsiya, yo'qlik va ma'nosiz holatlarga tushgan odamlarni tasvirlaydi. Bu zamonaviy hayotdagi chalkashlikni ko'rsatadi.

Postmodern adabiyot tahlillari: Tomas Pinchon – "Gravitatsiya kamalag'i"-Fragmentatsiya, intertekstuallik va paranoya kabi uslublar Pinchon asarlarida mavjud. Murakkab hikoya tuzilmalari va boy tildan foydalanish o'quvchi kutgan narsalarni o'zgartirib, zamonaviy jamiyatdagi chalkashlikni ifodalaydi.

Don DeLillo – "Oq shovqin"-Media va iste'mol madaniyatining bosimiga qarshi chiqqan bu asar texnologiya, shaxsiyat va o'lim mavzularini istehzo, pastiche va giperrrealizm orqali ochib beradi.

Italo Kalvino – "Agar qish tunida sayohatchi..."-Kalvino metafiktsional romanida o'qish jarayoni va hikoya qurilishini o'rganadi. U o'quvchi, muallif va matn o'rtasidagi chegara va farqni yo'qotadi.

Postmodernizm adabiyotdan tashqariga chiqib, kino va video san'atga ham kirib bordi. Kventin Tarantino va Devid Linch kabi rejissyorlar noan'anaviy hikoyalar, kollaj va matnlaro bog'lanishlardan foydalanadi. Tanqidchilar postmodernizmning nisbiylik va istehzoga urg'u berishi madaniyatsizlik va befarqlikka olib keladi deb hisoblashadi. Ayrimlar esa uning siyosiy izchil va faol bo'lmasligini ta'kidlashadi. Boshqalar esa "post-postmodernizm" yoki "metamodernizm" deb ataluvchi yangi

paradigma sari harakatni ko'radi – bu g'oyalar adolat va tiklanishga urg'u beradi.

Ko'p qo'llaniladigan badiiy vositalar (Lidiya Devis asarlari miqyosida):

- Takrorlanish – devisning barcha hikoyalarida asosiy o'rin egallagan bu usul muhim g'oyalar va hissiy holatlarni ta'kidlaydi. Masalan, "Yo'qolgan narsalar" hikoyasida bir necha bor takrorlanadigan satrlar yo'qotish hissi bilan kurashayotgan hikoyachining ichki holatini aks ettiradi. Bu uslub hissiy holatni kuchaytiradi va matnning lirik ohangini oshirib, qahramonning aqliy jarayonini ifodalaydi.
- Paradox (zidiyat) – odatda hissiyot va holatlarning murakkabligini ko'rsatish uchun ishlatiladi – masalan, "Yo'qolgan narsalar"da yo'qotish "yo'qolgan, ammo yo'qolmagan ham" deb ta'riflanadi. Paradox o'quvchini insoniy tajribalarning ziddiyatli tabiati haqida o'ylashga undaydi.
- Tasvir – ayniqsa "Qo'rquv" va "G'alati xatti-harakat" hikoyalarida ko'plab obrazli tafsilotlar mavjud – masalan, hilpirab turgan kurtkalar, yirtilgan salfetkalar – bu harakatlar hissiy holatni kuchaytiradi. Tasvirlar o'quvchiga qahramonlarning boshidan kechirayotgan tajribalarni ko'rish va his qilish imkonini beradi, shu orqali mavhum hissiyotlarga jismoniy shakl beradi. Ayniqsa "Yo'qolgan narsalar"da bu uslub hikoyachining ruhiy holatini tasvirlashda muhim rol o'ynaydi.
- Ironiya – "Qo'rquv" hikoyasida, masalan, jamoa ayolning tashvishlariga achinish bildirgan bo'lsa-da, uni asossiz deb hisoblaydi. Bu usul jamiyatda ruhiy salomatlik va yordam haqidagi tushunchalarni ochib beradi hamda haqiqat bilan idrok o'rtasidagi farqni ko'rsatadi.

Kamroq qo'llaniladigan badiiy usullar (Lidiya Devis asarlari miqyosida):

- Metafora – "Qo'rquv" hikoyasida ayolning

"Favqulodda holat!" deb baqirishi haddan tashqari xavotirning metaforasi sifatida talqin qilinadi. Garchi bu so'z to'liq metafora bo'lmasa-da, bu holat Devisning obrazli tildan ko'ra bevosita va aniq ifodalarga ustunlik berishini ko'rsatadi.

- Personifikatsiya (jonlashtirish) – "Yo'qolgan narsalar" hikoyasida yo'qolgan narsalarga mustaqil hayot bag'ishlash orqali qo'llanilgan. Biroq boshqa hikoyalarda bu usul kamdan-kam uchraydi. Devisning insoniy tajribalar va hissiyotlarga urg'u berishi inert narsalarga insoniy xislatlar berish o'rniga bevosita tasvirlarni afzal ko'rishiga olib keladi.

Badiiy vositalarning tez-tez ishlatilishiga sabab bo'lgan omillar:

- Takroriylik – takrorlash xavotir, yo'qotish va tafakkur mavzulariga mos keladi. Bu usul fikr va his-tuyg'ularning tsiklik xususiyatini aks ettiradi, ayniqsa qahramonlarning ekzistensial o'ylar yoki hissiy ziddiyatlar bilan kurashadigan hikoyalarida. Matnning lirikligini oshirib, hissiy og'irlikni oshiradi.
- Paradox – devis inson hayotidagi murakkabliklar bilan ishlaydi, bunda qarama-qarshiliklar tabiiy holat sifatida namoyon bo'ladi. O'zini anglash va jamiyat me'yorlari o'rtasidagi ziddiyatni ko'rsatishda paradox eng mos usuldir.
- Syujet tuzilmasi – devisning qisqa, ammo chuqur ichki tafakkurga asoslangan uslubiga mos keladi. Bu uslub o'quvchiga qahramonlarning ichki dunyosini ko'rsatish imkonini beradi. "Yo'qolgan narsalar" singari insoniy tajriba va hissiyotlarni o'rganadigan hikoyalar aynan mana shu yondashuvdan foyda ko'radi.
- Tasvir – kuchli hissiyotlarni uyg'otish uchun ishlatiladi. "Qo'rquv" va "G'alati xatti-harakat" kabi hissiyotlar va sezgi elementlariga tayanadigan hikoyalar qahramonlarning jismoniy harakatlari orqali o'quvchini voqealarga tortib oladi.

Qahramonning rivojlanishi:

- Ironiya – qahramonlarning jamiyat normalari bilan qanday munosabatda bo'lishi va o'zini anglash darajasi ironiya mavjudligini belgilaydi. Ironiya orqali Devis qahramonning ichki dunyosi va jamiyat kutganlari o'rtasidagi farqni ochib beradi.

Bevosita muloqotni ustun qo'yish:

- Metafora – devisning aniq va qisqa tildan foydalanishga intilishi sababli murakkab obrazlar kamroq uchraydi. Metaforalarning kamligi uning hissiy holatlarni noaniq emas, balki ochiq ifodalashga intilishidan dalolat beradi.
- Personifikatsiya – devis odatda insoniy hissiyot va tajribalarga urg'u berib, jonsiz narsalarni insonlashtirishdan ko'ra shaxsiy aloqalar va munosabatlar murakkabligini tasvirlashga e'tibor qaratadi.

Murakkab badiiy vositalar (metafora, personifikatsiya) soddaroq syujetli hikoyalarda yoki aniq harakatlarga asoslangan voqealarda unchalik muvaffaqiyatli chiqmasligi mumkin. Shu bois Devis ba'zida mavzularining hissiy ta'sirini ta'minlash uchun soddalik va aniqlikni tanlaydi.

Devisning hikoya aytish uslubi o'quvchini matn bilan bevosita munosabatga kirishga undaydi. U takrorlash, zidiyat va ironiyadan foydalangan holda o'quvchini voqealarni o'z talqinida qabul qilishga chorlaydi. Kamroq ishlatiladigan usullar esa bu darajadagi ishtirokni ta'minlamasligi mumkin, shuning uchun ular uning umumiy hikoyalash strategiyasiga tabiiy

mos kelmasligi mumkin.

Lidiya Devisning badiiy vositalardan foydalanishi – ularning ko'p va kam ishlatilishidan qat'i nazar – uning mavzuviy izlanishlari, syujet tuzilmasi va qahramonlar psixologiyasini aks ettiradi. U aniq va tushunarli tildan foydalangan holda o'z hikoyalarga hissiy chuqurlik va murakkablik kiritadi. Shu yo'l bilan u o'quvchini haqiqat haqidagi qarashlarini qayta ko'rib chiqishga va insoniyat holati haqida chuqur mulohaza yuritishga undaydi.

Xulosa

Postmodernizm madaniy va ilmiy tarixda burilish nuqtasi bo'lib, uslub va mavzular bo'yicha innovatsiyalari orqali adabiyot va san'atni o'zgartirdi. Noaniqlik, xilma-xillik va o'ziga murojaat qilishga ochiqligi bilan u matnlarni talqin qilish va dunyoni tushunishga qanday yondashishimizga ta'sir ko'rsatishda davom etmoqda. postmodernizm nafaqat adabiy uslub sifatida, balki keng madaniy va ijtimoiy hodisa sifatida zamonaviy inson tafakkurini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Postmodern adabiyotda kuzatiladigan fragmentatsiya va o'ziga xos stilistik eksperimentlar muallif va o'quvchi o'rtasidagi an'anaviy munosabatlarni qayta ko'rib chiqishga undaydi. Maqolada keltirilgan nazariy yondashuvlar va adabiy namunalarga tayangan holda, postmodernizmning jamiyatdagi o'rni va ta'siri chuqur ochib berilgan. U bugungi kun adabiyotini tushunish va uni tahlil qilishda muhim kalitlardan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Burgess, A. (1962). *A clockwork orange*. Heinemann.
2. Childs, P. (2006). *Modernism*. Routledge.
3. Cuddon, J. A. (2013). *The Penguin dictionary of literary terms and literary theory* (5th ed.). Penguin Books.
4. Eglāja-Krītesone, E. (2024). *Postmodernism in Baltic literature: Transformation and continuity*.
5. Farret, V. (2022). *Postmodern literature: A critical introduction*.
6. Filimowicz, M. (2015). *Postmodern aesthetics and digital media*. Springer.

7. Habib, M. A. R. (2019). *A history of literary criticism: From Plato to the present* (2nd ed.). Wiley-Blackwell.
8. Quronov, H. (2012). *Adabiyotshunoslikka kirish* [Introduction to literary studies]. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi.
9. Reisman, F. K. (2001). *Creativity in teaching and learning: A guide for teachers and educators*. Kendall Hunt Publishing.
10. Spark, M. (1959). *The prime of Miss Jean Brodie*. Macmillan.
11. Stoppel, M. (2023). *Postmodernism in contemporary European culture*. De Gruyter.